

**ЦВЕТАН СЕВЕРСКИ
РОЗА ЗА ТАТКОТО НА
МАЛКИЯ ПРИНЦ**

chitanka.info

*„Хората трябва да бъдат обичани,
без това да им се казва.“*

Антоан дьо Сент-
Екзюпери

В един есенен ден на 1916 година юношата Антоан дьо Сент-Екзюпери (Antoine Marie Jean-Baptiste Roger de Saint-Exupéry) разнообразил скучния си ученически режим с посещение на младата особа Луиза дьо Вилморин, за която приятелят му Бертран дьо Сосин, или Би-Би, както го наричали в класа, вече съчинявал вълшебни приказки. Освен красива девойка, тя била и „неизчерпаемостта на малолетните“. При това рисувала като вълшебница и свирела опияняващо на виолончело. Трябвало да се види и чуе. Но как да преодолеят „стражата на замъка“ — зорката девица Петерман? Този ден Бертран носел рози и за гувернантката... В разкошния дом на парижката улица „Дьо ла Шез“ мадмоазел Луиза ги посрещнала в... спалнята. По нощница. Била се „сковала от вчерашния вятър, та не можела да ходи... вече няколко години“, както се изразила. За страданието ѝ младият Сосин пропуснал да уведоми приятеля си — на онази възраст той просто не го забелязвал, но и Антоан не се разочаровал, дори признал наличие на силен дух у това крехко създание. „О, тя как подскача в слънчеви дни!“ — засиял Би-Би. „Не във всеки от тях — поправила го Луиза. — Антоан, наричайте ме Лулу.“ Очите ѝ, кафявите ѝ очи... Трудно било да отклониш поглед от тях...

Лулу притежавала дарбата божия да измисля, дори болки; подела поредната си импровизация по неочакван от никого (и от самата нея) сюжет и въвела двете момчета в нечуван и невидан свят. Водела ги толкова естествено и непретенциозно, че гостите ѝ неусетно се включили в „играта ѝ с изящните лъжи“! Било твърде много за едно петнадесетгодишно момиче, но не бивало да се забравя, че покойният ѝ баща Филип дьо Вилморин неведнъж е посрещал в дома си именити фантазьори като Пол Клодел, да речем, а маман Мелани в салоните на

този семеен замък често разговаряла на „ти“ с министри, посланици и кметове — все обиграни в словото люде и нежни нейни обожатели.

В един от следващите дни след часовете почти всички момчета от класа на Бертран отнесли подарък на „неговото болно съкровище“. Този път Лулу изоставила ролята на водеща и с внимание изслушала всеки от „симпатягите“. И за всекиго от тях намерила най-подходящия комплимент, придружен с продължителен иносказателен поглед. Почти всички си тръгнали с образа ѝ в съзнанието си.

И Антоан...

Повечето от гостите сгъстили посещенията си, като измисляли всевъзможни благовидни поводи. Винаги носели букет и за мадам Мелани. Тя се радвала на юношите любвеобилно — ръсела смях и закачки, черпела ги с бонбони и спомени; Лулу пък им свирела на своето виолончело отбрани пиеси — не много трудни и разбираеми. На улица „Дьо ла Шез“ било много различно от класните стаи на училище Босюе. И защо абат Дибилдос, директорът, не проумявал причините за „притегателната сила на този дом“? Та тук всеки любознателен младеж можел да се порадва на особената атмосфера, където витаела свободата на духа, а и да види в необятната градина редки растения. О, какви цветни алеи имало, алеи, творения на красивата стопанка, наричана още „прекрасната градинарка“ — жената, за която Жан Кокто ще напише многозначителното: „Мадам Дьо Вилморин с думи изгражда розови възбуждащи кръгове, които те подемат и те отнасят, където тя пожелае“.

Дъщеричката ѝ Луиза не падала по-долу. Още на онази възраст тя умеела да облагородява всяка сурова лъжа, да я превръща в магия. Когато мадмоазел Лулу изпълнявала Моцарт, момчетата до нея мислели, че композиторът е някъде в градината. А когато разглеждали нейните рисунки, създадени повече с въображение, отколкото с умение, също като разказите ѝ, чудели се как да изразят възхищението си. За тях тя била едно малко божество.

Освен Бертран дьо Сосин в Лулу се влюбили още десетина момчета от класа на Антоан.

И Антоан...

Цяла тайфа дангалаци ухажвали упорито невръстната особа, нищо че тя наподобявала още неразтворена цветна пъпка на зазоряване. Но предпочитанията на Лулу клонели към Бертран. И към

Антоан, в известна степен. В очите на малкото момиче Тонио не бил пръв красавец, грубоват изглеждал, но стиховете му й въздействали силно. Притежавал необикновено математическо мислене — решавал сложни уравнения без лист и молив! А и ръцете му — ръце на фокусник! От всичко можели да създадат изкуство. За минута от късче хартия оформяли самолет. А попадне ли му тесте карти, получавала се интрига не само за очите, но и за ума. Луиза мечтаела тези ръце на вълшебник някой ден така да я омесят, че да я превърнат в зряла и здрава жена.

И това се случило. Случило се няколко години по-късно, когато Антоан вече служел като военен летец в Бурже, недалеч от Париж. В почивните си дни отскачал до някои от своите бивши съученици, посещавал и замъка на Луиза. Ухажорите й един по един с времето отпаднали — като зърна от броеница, чийто конец е излинял. А Бертран тя разлюбила. Би-Би се оказал недостатъчно настойчив. Антоан вече знаел това и атакувал сърцето на очарователната млада дама с нови сонети. Как не, когато пред себе си виждал стройна девойка с лъчисти кафяви очи, високи момински гърди и всичко останало, което вае образа на мъжките желания! Е вярно, гласът й бил мъничко хрипкав, но това му придавало неподражаемо очарование. И сякаш нямало и спомен от болестта й. Да, през последните няколко години Луиза придобила още неопровержими качества.

И Антоан умножил срещите си с нея. Познавал слабото й място, та добавял към своите метафори и по някоя роза. Имал какво да й разказва, имал и на какво да я учи — тя никога не показвала изобилие от знания (в традиционния смисъл на думата) и той се чувствал щастлив да внася там, където недостига. Лудетината го поощрявала — като по време на игра, която допада и на двамата. Макар и вече порасла, Луиза дьо Вилморин в известна степен си оставала дете. Дете, чиито капризи завладяват онзи край нея до пълното му подчинение. И тъй като освен влюбен в девойката на мечтите си, Антоан се чувствал и самотен, един ден й признал намерението си да я превърне в графиня Дьо Сент-Екзюпери. Би могло — казала двадесетгодишната Лулу и подаде ръката си за целувка.

Мадам Дьо Вилморин имала друго мнение по въпроса и свикала семейния съвет. Синовете й изразили учудването си от „неуместното хрумване“ на сестричката им — недоумявали какво у този недодялан

мечок е харесала. А маман Мелани била по-категорична: това е най-неподходящият кандидат за ръката на нейна дъщеря! Първо, Антоан е от обедняло семейство, макар и благородно по корен; второ, летец професия ли е?... Та омъжената за летец е потенциална млада вдовица!

Луиза, за удивление на останалите, само се усмихвала. Дяволито, като по време на игра. Ала проявила непреклонност и обявила годеща си официално.

Мадам Мери дьо Сент-Екзюпери, майка му, макар да се намирала в хронично материално затруднение, изпратила на годеницата на своя син венчален пръстен, украсен с брилянти и сапфири. Семейство Дьо Вилморин обаче продължавало да отстоява своето: ако Антоан желае да стане съпруг на тяхната Лулу, на всяка цена трябвало да си потърси работа, по-малко рискована от тази, която упражнявал. И тъй като дяволът ръководи хорските взаимоотношения и подлага чувствата им на изпитание, намесил се и този път: в началото на 1923 година самолетът, управляван от младия Екзюпери, се повредил току след излитането и пилотът едва не загинал. В болничното легло Антоан имал достатъчно време да размишлява не само над случилото се. Близките на Луиза приели инцидента като навременна илюстрация на опасенията им и я убедили да го накара да си смени професията. (Ако наистина я обичал, трябвало да я послуша.) И Луиза изпратила сестра си Мапи в болницата с писмо, съдържащо молбата ѝ.

Отначало Антоан не повярвал на онова, което прочел, взел го за поредна игра, съчинена от Лулу. (Тя обожавала интригата!) Но при втория прочит почувствал тревогата ѝ. Не можел обаче да си представи как ще замени небето с някакво канцеларско бюро... Не, това не трябвало да искат от него!

След като оздравял, продължил да практикува небесната си професия, макар тя да не допадала особено на прекалено земните хора, с които възнамерявал да се сродява. Не престанал да мисли и за своята нежна магьосница обаче. Страдал по нея дълбоко и недоумявал защо и тя иска да му отнеме полетите. Осъзнал, че Луиза му липсвала повече от хляба и водата, че я обичал повече от небето дори.

И го изоставил. Започнал работа като печатар. Луиза приела промяната с радост, а майка ѝ се заела да търси за бъдещия си зет „нещо по-престижно“. И успяла — лично министър Даниел Винсент

(неин поклонник) уредил бъдещият ѝ зет да постъпи в компанията за производство на керамични плочки „Societe General d'Entreprise“ — като контрольор на продукцията. Трябвало да проверява числата, изразяващи количеството на готовата продукция. Нали му се отдавала математиката...

Намразил тази работа веднага, но заради Луиза продължил да „отглежда цифри“ в отчетните книжа на фирмата. Щастлив се чувствал единствено в деня, когато давали заплатите. Тогава събирал приятелите си в най-близката кръчма: вино, спомени, песни, казано обобщено — разтуха до зори. В свободните часове гостувал на своята годеница, която му предлагала всеотдайност и приказки небивалици. Дватама умеели да се забавляват: рисували животни и цветя, съчинявали сонети и си ги разменяли като сърдечни подаръци, опитвали вкуса на целувките...

Един ден Лулу му доверила, че заминава за курорта Ренонвил — да подиша чист въздух из Юрските гори. По-скоро имала нужда да смени обстановката, която след сгодяването станала не особено приветлива. Не го поканила да пътува с нея — може би, за да провери с раздяла чувствата му. Пък и знаела, че „той няма пари“. Да, но влюбеният е изобретателен: Антоан продал фотоапарата си, който му вършел отлична работа дотогава, и поел с нея. И с неизменната ѝ сянка — Петерман. Там прекарвали нещо като меден месец, въпреки зорката охрана на гувернантката. През слънчевите дни (безоблачният август на 1923 година сякаш им съчувствал) се разхождали по горските пътеки, кичели се с цветя, събирали билки за отварата на Лулу, рецитирали стихове, разказвали си измислици. В този жанр тя нямала равна на себе си. Говорели си и за нещата от живота. Антоан дърпал нишката на разговора към своята болка — небето, Луиза нищела подробностите около бита; дали да поставели дивана пред камината или под прозореца, подпитвала тя. Сякаш от това зависело общото им щастие. Антоан отдавал пълното си доверие на нейния вкус и мислено излитал заедно с птиците в замрялата над горите синева. Не скрил, че жадува за полетите повече от всичко друго на света. Дяволитата усмивка отсреща изразявала недоумение. Въпреки че думите ѝ означавали разбиране.

Приятните дни бързо свършват, знаем това, и тримата се върнали в Париж, където всичко вървяло постарому. Мадам Мелани все така

смятала, че дъщеричката ѝ още не е готова за брак и че годеникът ѝ не може себе си да издържа, та камо ли и съпруга. Луиза поискала седмица за размисъл. А когато Антоан я потърсил, оказало се, че е заминала за Биариц — на оня край на Франция, без да го уведоми. По тона, с който Петерман му съобщила новината, той почувствал, че за него пътеката до този дом ще обрасне с тревата на забравата.

Скоро годежът им бил разтрогнат. Луиза съчинила поема по този случай, озаглавена „Смешният годеж“. Едва тогава на Антоан му хрумнало да събере вкупом всички онези нейни загадъчни усмивки, пръснати в дните и вечерите им, за да проумее, че за Лулу годежът не е бил нищо по-сериозно от един съчинен от палавата ѝ фантазия карнавал. Една игра.

Разделили се тихо. Като стари приятели.

Той продължил да я обича обаче. Бил уверен, че никоя не би могла да я измести от съзнанието му. Изплакал в писмо до сестра си Габриела (Диди) болката си така: „**Аз съм най-нещастният човек**“. Но продължил да се надява, че след време „играта“ с Луиза може да се поднови в по-щастлив за него вариант и не спрял да крои планове за нови срещи.

Не му предоставила подобен случай съдбата обаче. Две есени след раздялата им Лулу се омъжила за солиден американец, по-възрастен от нея с 16 години, но с огромно състояние и заминала за Лас Вегас, където съпругът ѝ владее половината игрални домове.

И тъй като само друга жена може да излекува сърдечните рани, нанесени от жена, той се опитал да я намери. Въобразил си, че Ринета дьо Сосин, сестрата на Би-Би, ще запълни мястото на Луиза дьо Вилморин и подновил посещенията си в дома на парижката улица „Сен Гийом“ 16, вече в компанията не на Бертран, който следвал в Морската академия, а на сестра му Ринета. Насаме с нея вместо да я ухажва, той отварял разговор на културни теми. Обсъждали автори и книги, театрални постановки и концерти, а въображението му тичало при образа на Луиза. Не можел да забрави ласките ѝ в онези часове на усамотение. Смехът ѝ. И думите подир смеха: „**Тази вечер ще те обичам вечно...**“ — и го милвала с онези нейни бледи пръстчета... За какво говори сега Ринета? А да, примира от приключенията на Арсен

Люпен! Господи, та тя е толкова далеч от изискания вкус! Тя няма усет за стойностна литература!

Разочарование избило на лицето му. Антоан се умълчал. И мълчал дълго. После си тръгнал. Написал на майка си, че **„трябва да се обичат само умните жени“**. **„Ако се ожена — подредил емоциите си той — и после разбере, че жена ми харесва подобна публика, аз ще се чувствам най-нещастният сред хората“**.

Осъзнал степента на своята строгост в преценките, на следващия ден отишъл да се извини на Ринета. Тя кимнала с разбиране и взела цигулката, за да изпълни в негова чест любимата му соната от Бах.

Насетне ще ѝ пише често, защото ще работи и живее известно време извън столицата — ще продава камиони в един завод и ще се „лекува“ от студенината на Париж, после ще лети по въздушните линии на авиокомпанията „Латекоер“; ще започне да пише свои литературни творби, но със съзнанието, че писателят трябва да трупа познания за живота. В отговора на едно от писмата на Ринета, която се интересувала „какво става с творчеството му“, заявил: **„Преди да седна да пиша, трябва да поживея“**.

Всъщност благотворен изход от кризата на чувствата, завладяла го след раздялата му с Луиза, за него станала литературата. Осъзнал това, когато съчинявал редове за Ринета дьо Сосин и оттам насетне кореспонденцията му до нея ще има „свое място“ в повестта „Южна поща“, която той вече бил нахвърлял в чернови вид.

Когато отскачал до Париж, посещавал литературния салон на своята братовчедка Ивон дьо Лестранж и общувал с млади и по-възрастни писатели, с редактори на влиятелни издания, с журналисти. Наминавал и до дома на Ринета — да ѝ се мерне... В компанията му попадали и красиви млади дами, които той развличал с епизоди от своите преживявания по въздушните трасета и летища, ала никоя от тях не успяла да завладее сърцето му.

Луиза за него била високата мярка.

С нея съпоставял всяка друга и така добавял и несъществуващи качества на първообраза ѝ. За нея той ще напише в „Южна поща“: **„Женевиев, вие винаги царувате над нещата“**. Екзюпери я рисувал във въображението си по степента на нейното въздействие не само върху него. **„Тя знаеше знака, който предизвиква усмивка, думичката, която свързва хората...“** Ще продължи да очертава

природата на влиянието ѝ: „Всеки бе свързан с нея чрез някаква тайна, чрез оная сладост, че са те открили, че вече си се изложил на показ. Така най-чистото приятелство се обогатяваше и заприличваше на престъпление“. И още: „Женевиев (т.е. Луиза) безшумно създаваше покой в своето царство“.

Ще изминат години — трудни за попрището му и благодатни за творчеството му — и все нейният образ ще продължава да изпълва съзнанието му с непреодолим копнеж. (Комплексът на отхвърления, навярно, а може би терзанието на непомръкващото чувство!) И след цели десет лета ще ѝ напише в писмо: „Когато си лягаш, кажи си с шепот, че там някъде е човекът, който много силно те обича“.

Луиза обаче го определила като „неудачник“...

И мнението ѝ тежало. Тя вече била написала и издала няколко романа. Книгите ѝ имали успех. С „Мадам Дьо...“ получила голямата награда лично от принца на Монако, нейната „Жулиета“ станала бестселър, афоризмите ѝ пътували от уста на уста. В романите си тя разказвала за рядко срещаната любов в романтично-драматичен стил с извисен финал и това се харесвало на публиката. Някои от творбите ѝ режисьори превърнали на кино. И хиляди хора поглъщали интригите в тях със затаен дъх. Хората на масовия вкус главно. Но почитатели на белетристиката ѝ станали и такива изискани ценители като Андре Малро и Андре Жид. Те търсели компанията ѝ, защото разцъфтялата ѝ хубост била в съюз с нейното пословично остроумие и бликащото ѝ жизнелюбие. В онези години тя крачела здрава и весела (успяла жена!) и разпръсквала наоколо обаяние, което покорявало всички мъже. Дори скептикът Жид се влюбил в нея и, забравил своята сбъркана сексуална ориентация, ѝ предложил женитба. Получил отказ, разбира се. (Насетне ще намира, че „зъбите ѝ стърчат като на хищник“...)

А през това време „неудачникът“ Антоан дьо Сент-Екзюпери изучавал живота откъм суровата му страна — летял с пощата по нови въздушни линии, срещал различни по националност люде, готови да му бъдат приятели, но и хора, за които непознатият е враг; спял върху дървен нар в барака на брега на океана, бродел из покрайнините на Западна Сахара, когато се наложило — при поредната авария, да речем, за да спасява своите оцелели другари; посрещал кораба, който идвал тук два пъти месечно, за да остави на базата питейна вода; четял книгите от сандъците с багажа си, играл със свободните от смяна

колеги на шах и на зарове, развличал се по мъжки в опушени до черно кръчми, спял със случайни жени (какви други там!) и... продължавал да пише.

Пишел своите литературни разсъждения върху преживяното и видяното.

Пишел и писма. До майка си, до сестра си Диди, до Ринета Сосин, до братовчедката си Ивон, до приятелите.

На майка си признал, че е отстранил от живота си **„много неща и много хора“**, защото не можел **„с тях да прави нищо“**. Бил доволен, че живее като монах и се радва на простите неща — на своята пишеща машинка, на белите листа, които безропотно понасяли мисловните му произволи. Изучавал арабски език, за да е полезен в преговорите с агресивните представители на пустинните племена, които нападали авариралите летци... Чувствал се щастлив с проявите си на неподозирана дотогава дипломатичност. С малко думи, допълнени с жестове и мимики, които той владеел до съвършенство, и най-вече с ръста си вдъхвал доверие сред враждуващите помежду си маври. И те му отвърщали с подаръци.

Така минавали дните. Но след осемнадесет месеца в Кап Джуби (Мароко) щастието му обрасло с досада и той споделил с майка си: **„... между другото, често си мисля за маса с бяла покривка, отгоре плодове, за разходки под липите, по възможност с жена, за живот, при който срещите с хора започват със здрависване, вместо със стрелба“**. На сестра си доверил: **„Аз се надявам да срещна някоя млада девойка — симпатична и интелигентна, изпълнена с обаяние, весела, малко строга и предана, но не попадам на такива. И продължавам монотонно да ухажвам разните му Кодети, Полети и още Сюзи, Дейзи, Габи... тези образци на масовата продукция. Всички — само гостенки на стаята ми“**.

През есента на 1926 година той разкрил в писмо, изпратено от Тулуза до Ринета своите душевни терзания така: **„Чувствам огромна необходимост от другар, на когото мога да поверя разните мои преживелици. С когото да ги споделя. Не зная защо избрах именно вас. Вие сте ми толкова чужда. Хартията отблъсква думите обратно. Сега аз дори не мога да си представя лицето ви, наведено над писмото ми, не мога да поделя с вас своето слънце, своя хляб, своите мечти. И ето аз тихо реда думите с надежда да ви пробудя и**

в същото време не го вярвам. Може би аз пиша на себе си“. Но разказал в писмото нататък преживяното по време на поредната самолетна авария. И тъй като отговорът ѝ се забавил, той ѝ позвънил по телефона и я упрекнал за дългото мълчание. Допълнил, че изпитва огорчение от нейното безразличие. После ѝ написал, че знае колко е смешен в нейните очи и иска прошка. (Не моли, а иска.) Няма съмнение, че Ринета дьо Сосин за него е била най-вече получател на писмата му, отдушник на любовните му терзания, слушател на творческите му намерения... Нищо повече.

На мъжа и твореца Сент-Екзюпери (на своите тридесет години той вече е уважаван автор) все така му липсвала жената, единствената, необходимата, спътницата. Особено силно почувствал самотата си в Аржентина, където бил изпратен да оглави тамошното отделение на авиокомпания „Аеропостал“. Един ден в Пунта Аренас, като прекосявал площада с фонтаните, се сепнал от звънливите гласове на две момичета, които обсъждали нещо и се смеели безгрижно, както се смеят само младите. Почувствал, че остарява. И не само оплешивяващата му глава напомняла това, но и настанилата се в душата му тъга. Вечерта той написал на майка си: **„Аз искам да се ожена!“**. И добавил: **„За коя обаче?“**.

Случаят му предложил вариант и тъй като той вече бил готов да се обвърже, решил това да стане час по-скоро. Помогнал му неговият познат от Париж литературният критик Бенжамен Кремие, който по онова време изнасял лекции в Буенос Айрес — запознал го с Консуело Сунсин Сандовал, младата вдовица на покойния аржентински журналист и писател Енрике Гомес Карийо, която живеела във Франция, но била пристигнала с кораб в Аржентина да урежда наследствената си пенсия. Антоан стиснал малката ръка на смуглата жена, в чиито въгленови очи видял да пламтят невиждани огньове, и забравил да я пусне. Нещо повече: настоял да разходи красивата дама със самолета си. (Разходката показала не само мъжествеността на пилота, но и неговото своеволие — то виражи, то лупинги, то пикирания и кабрирания, свят от тъмни облаци се виел на всички в самолета на Сент-Екзюпери, но да не влизам в подробности, историята е разказана от многото му биографи, има я и в мемоарната книга на Консуело „Спомените на розата“, ще се ограничи с обобщен обзор на случилото се насетне.)

Очарованият Сент-Екзюпери завел очарователната дама заедно с приятелите ѝ (тя настояла за тяхното присъствие) в квартирата си и опиянени от шампанското, празнували „оцеляването си от въздушната разходка“ чак до сутринта. А призори Консуело, по баща Сунсин, а по документи Гомес Карийо, се събудила в леглото на летеца. Той ѝ предложил да остане при него завинаги, тя била смутена от прекалено бързата развързка на сюжета, пък и имала съображения, свързани с пенсията на покойния Енрике, та помолила първо да се опознаят. Междувременно в Буенос Айрес избухнала поредната революция, завързала се престрелка между привърженици на президента и техните врагове и Консуело едва не попаднала под обстрела, когато пресичала площада пред хотела. Екзюпери ѝ се притекъл на помощ, грабнал я в ръце и поел с нея към летището.

В онзи момент тя го приела не като завоевател, а като свой спасител.

Фантазията ѝ по-късно ще изобрази случая променен до неузнаваемост. Пред своята приятелка Ксения Александровна Куприна (дъщерята на големия руски писател Александър Куприн) Консуело ще разкаже преживелицата си на революционния площад така: **„Бях сама в гората... Загубила се... а около тъмнина. И после се появи голям, силен и красив мъж... Той ме грабна и ме спаси. Но революцията избухна и — о, ужас! — застреляха го пред очите ми. И алената му кръв потече по белите камъни под ослепителното слънце“**. В Париж Консуело изглеждала силно разстроена и Ксения я повела да я лекува в санаториум, на брега на езерото Енгхен. На третия ден вдовицата получила телеграма и започнала да подскача от радост. Какво се е случило? — недоумявала Ксения. Те пристигат! Кой пристигат? Същият човек, когото обичам... и майка му. Но нали са го разстреляли пред очите ти? О, знаеш ли... аз не исках да го обичам, мислех, че ме е изоставил, че ми е неверен, та си го представях за мъртъв...

Това била Консуело.

Но и годеникът ѝ го бивало: поддържал в изправност своите сто дарби и хиляда приумици. И ги възлагал на другите.

Въпреки великото му особнячество, съвместният им живот в Аржентина започнал повече от оптимистично. Красиви жестове, нежности, прегръдки, целувки... Темпераментната салвадорка

разнообразявала любовните им вечери с многобройни случки от детството си, разказвани неподражаемо. Особено интересно му било да слуша как в онези лета малката Консуело играела с местните деца в кафеените плантации на баща ѝ в Ел Салвадор. Антоан истински се наслаждавал на преживяванията ѝ, пък и научавал едно-друго за своето „малко съкровище“. Кое в разказите ѝ било истина, кое лъжа, той не искал да знае; радвал се на непознатата стихия, която извирала от гласа на „това нежно човече“... Решил, че онова, което галело слуха му и насищало очите и ръцете му, вече го има.

Имал жената, която ще го посреща след поредния полет. Бил готов да я превърне в своя съпруга. Писал на майка си, че ще се жени, поканил я да дойде за венчавката. И докато я чакал, хвърлял върху белия лист епизоди от „Нощен полет“. Стягал сватба, ръководел авиобазата, летял, но и намирал време да твори. Консуело го вдъхновявала.

Е, това пък бил Антоан.

За сватбата наел богата къща в Тагле (недалеч от Буенос Айрес) и настанил там своята избраница — можел да си го позволи, получавал добра заплата. И нали Консуело била художничка, по свое виждане преобразила една от стаите за кабинет на писателя. На голямата маса край пишещата машина тя подредила (като в музей) всичките му книжа и документи, които намерила в дъсчените каси, неизменните негови спътници. От ляво на дясно: писма на жени от Мароко, писма на жени от Франция, писма от семейството му, делови писма, започнати писма, телеграми, после — литературни ръкописи с черно мастило, листове с корекции на отделни фрази, бележки за страха и други чудатости, семейни снимки, снимки на градове, снимки на жени, изрезки от вестници, книги, тетрадки, бордови дневници, нотни свитъци, фотоапаратите, очилата... И неизменните му два термоса — в единия чай, в другия — кафе. Всичко необходимо. До масата — бурето с позлатената канелка, пълно с отлежало бордо. И столът, който държал изправен кръста му... Нищо не била пропуснала. (Има го подробно в мемоарите ѝ.) След като видял стореното от „малката птичка“, вживяла се в ролята на грижовна стопанка, чул и изискванията ѝ — да не напуска кабинета си, ако не е написал поне 6 страници.

И потекли медени дни и медени нощи.

Когато летецът бил вкъщи, разбира се. Все пак директорът на аржентинското отделение на въздушната компания „Латекоер“ изпълнявал своите задължения. Въпреки честите си отсъствия, намирал време и за своята колоритна годеница, която така вълнуващо чуруликала непознати мелодии.

И тъй като нравите в Аржентина не позволявали свободното съжителство, за да не опетни името на уважаваната там вдовица Гомес Карийо, лична позната на президента, пред местното общество той обявил, че до женитбата им оставали броени дни. Бил убеден в това. Но броените дни се превърнали в месеци. Маман не бързала да тръгва от Франция. Всички в семейство Сент-Екзюпери не одобрявали брак с „някаква си“ чужденка, вдовица при това. Какво като била очарователна — очарователни в Париж колкото щеш! Междувременно майка Мери проучила житието на Консуело Сунсин Сандовал. Родена била през 1901 година в Сан Салвадор, на 19 години получила стипендия и отишла да учи в Сан Франсиско, там се омъжила за Рикардо Карденас — офицер от мексиканската армия, след няколко месеца брак Рикардо умрял при влакова катастрофа и Консуело на 22 години останала вдовица. Преместила се в Мексико да учи право, но усетила да напират в главата ѝ разни дарби и прекъснала, за да се отдаде на журналистика. Срещнала известния аржентински дипломат и писател Енрике Гомес Карийо и въпреки че той бил по-възрастен от нея с цели 24 зими, му пристанала. Година след сватбата им Енрике умрял от инсулт и Консуело за втори път овдовяла.

Е, при тази препълнена с потресаващи събития биография коя майка би побързала да прекоси океана, за да тури под венчило с подобна особа своя любим син? И тъй като времето на влюбените и тогава летяло по-бързо от времето на другите хора, а майка Мери все не пристигала за дълго отлаганото сватбено тържество, сгодените решили да се венчаят и без нея. Но пред служебното лице в кметството Антоан се разплакал. Със сълзи! И отказал да се ожени „в отсъствието на своите роднини“. Темпераментната салвадорка се обидила и поела с първия кораб за Франция, където си живеела.

Какво пък, казал си той, имам летището и небето, малко ли е?! Но вечерта, като отворил вратата на къщата, тишината го хвърлила в тревога. Домът наподобявал клетка, от която току-що е избягала птичката. И Екзюпери поел със следващия кораб, за да я настигне. От

телефонен разговор със сестра си разбрал, че майка му е на път за Аржентина, с телеграма я върнал и подир някои неизбежни за такива случаи перипетии заедно посрещнали бъдещата му спътница в живота. (Какво ли не би преглътнала една майка заради сина си!)

Венчали се на 11 април 1931 година в църквата на селището Аге, в родния на Екзюпери Прованс, а на 22-и регистрирали брака си в кметството на Ница. Този ден греело меко слънце, но по обед се появил вятър. И чувствата на сватбарите били смесени — в унисон с времето.

А сватбеното им пътешествие започнало с пътна катастрофа: на волана на своето пежо младоженката блъснала пешеходец в Ница — наложило се да продава наследствената си вила в Семиз, за да покрие разходите по делото. „Аз съм роднина на салвадорските вулкани и предизвиквам мащабни поражения“ — доверила тя на свекървата си. И се впуснала да разкрива корените си... Била правнучка на индианци и испански големци от рода Толедо. Фамилията Сунсин произлизала чак от... маите. После се похвалила с вниманието, което ѝ оказвали известни личности като Морис Метерлинк, Габриеле Д'Анунцио, покойният Жан Мореа, екстравагантният Пикасо, композиторът Рикардо Вайнс... Показала няколко свои малки пластики, но те не подобрили кой знае колко настроението на майка Мери. Подир словесния водопад от френски думи в неправилен словоред салвадорката акцентирала на мотива: влюбена съм истински в Антоан, ще бъда негова неизменна сянка. Последното съвсем изплашило майката.

Избраницата на Екзюпери не намерила топлота сред близките му. Според сестра му Габриела (Диди) младоженката приличала на „оперетна графиня“, която вместо да пее, трещи. Приятелите му едва успявали да скрият своето недоумение от неговия „странен избор“. За всички близки на Антоан Консуело била и си останала „недоразумението“. Въпреки нейната дарба да вае образи от глина и от думи. Независимо от приятната ѝ външност. Приятна е малко да се каже, та покойният Гомес Карийо всеки ден я посрещал и изпращал с фразата: **Консуело, ти си най-красивата жена на света!**. Антоан си спестявал подобни комплименти — в определени моменти биха го злепоставили. Симпатична — да, очарователна — също, надарена с остра чувствителност, с феноменална памет, с усет за детайлите — и в

живота, и в изкуството, би могло да се каже... Всички тези нейни качества останали „скрити“ за роднините му. Въпреки стремежа ѝ да ги показва. Тя искала да стои наравно до своя съпруг, когото смятала за необикновен творец, и се огорчавала от всяка проява на пренебрежение към нея. Тя имала самочувствие на творец.

Първите няколко години от съвместния им живот преминали сравнително безбурно, страстта била все още силна, интересът към другия — също, но после се появил студеният вятър на отчуждението, който ги разделял за цели периоди от време, за да се сближават отново и отново след всяко негово стихване. Неведнъж стигали до развод, но Антоан се отказвал от тази крайна стъпка: чувствал брака си с Консуело за свой неотменен дълг. Често изричал (макар и на шега) фразата: „**Консуело — мое сладко задължение!**“, но като влагал в нея повече нежност. Не бил злопаменен и бързо забравял кавгите с вулканичната по темперамент Консуело. След всяка поредна раздяла отивал при нея, или я повиквал при себе си и ѝ прошепвал доверително: „**Ти си моето грахово зърно...**“. А тя му отвърщала, че ѝ изглежда като гладен папуас. Протягала ръце към папуаса и потъвала в необятната му прегръдка. (Случвало се в слънчевите им дни. Но имали и много облачни, че и буреносни.)

В стремежа си да му бъде максимално полезна, тя му дотягала. Особено с навика си да говори непрестанно. Дори и когато той пишел. Тя не искала да проумее каква благодат за твореца е тишината, защото знаела, че най-добрите си рисунки е създала в компанията на симпатични хора, навестили ателието ѝ. А разликата между творческия акт при двете изкуства е лесноразбираема: художникът пресъздава онова, което виждат очите му, докато писателят преследва с мисълта си невидимото. А до невидимото се пътува без придружители, та били те очарователни и близки на сърцето люде. И затова в творческите си периоди, а и не само тогава, той често ѝ наемал отделна квартира. Изобретателният в много отношения Сент-Екзюпери понякога ѝ подсказвал какво пречи на плавния ход на чувствата им. Един ден в Париж, когато екзотичната му съпруга препълнила жилището им с нестихваща си реч, той седнал зад писалището и от нейно име подредил ето тази молитва:

„Боже, няма защо да се трудите над мене, оставете ме да съм тази, която съм... Боже, ако настоявате да ме промените, направете ме такава, каквато ме вижда съпругът ми! Боже, спасете моя мъж, защото той ме обича истински и без него ще бъда сираче. Но направете така, Боже, че да умре първи. Той изглежда толкова силен, невъзмутим, но в действителност трепва от най-малкия шум, който възпроизвеждам. Боже, избавете го от тревогите. Направете така, че аз винаги да си буйствам въкъщи, че и да чупя по нещо от време на време. Помогнете ми да запазя верността си към него и да не се срещам с тези, които той презира и които го ненавиждат. Това му носи нещастие, защото аз съм неговият живот. Запазете, Боже, нашия дом! Амин. Ваша Консуело.“

Сложил точка на молитвата и излязъл без дума да каже. Върнал се призори и също без думи легнал да спи. Надявал се, че тя е чула Божия съвет. Консуело изглежда е слушала само своя глас, при това го оприличавала на Божия — приела „молитвата“ само като художествено послание. От редовете му ѝ звучало като рефрен най-същественото от първото изречение: „... **оставете ме да съм тази, която съм**“.

Тя не можела да се променя, а и не желала, защото смятала, че всеки човек е едно завършено произведение, върху което не бива да се прилага насилие. Всичко в поведението ѝ говорело: Приемете ме такава, каквато съм! Друга няма да бъда.

Но защо се съпротивлявала срещу слабостите на другия? Например, не можела да приеме неговото свободолубие. Той често изчезвал от дома им без да ѝ каже къде отива. Когато живеели по летищата, тя знаела летателния му режим и при всяко негово закъснение се страхувала единствено той да не загуби живота си, в Париж ѝ се привиждало, че тя губи нещо по-драматично — любовта му. И не вярвала особено на думите му: че той, подобно на всеки писател, се стремил да попълни свободните си часове с полезни за творчеството му познанства, да съживи контактите с издателите, с колегите по перо, а при неговите широки интереси — и с учени, които да признаят техническите му изобретения. Тя била уверена, че нейният

Антоан пак е навестил компанията около NRF (Нувел Ревю Франсез), която освен литературата, обсъжда и „свободната любов“... Там всяка „ценителка“ на творчеството му можела да легне в скута му пред всички и да предизвика завист у другите. С живота си въображение „дъщерята на вулканите и земетръсите“ виждала съвсем детайлно как поредната красавица го завладява. Струвало ѝ се, че именно „тези салони“ са причината той да не посещава вече леглото ѝ. Каква тъга!... И паметта ѝ връщала онези аржентински дни и вечери, пълни с жажда за любов. Тогава едва успявала да го откъсне от себе си, за да тръгне той към летището в Пачеко за поредния въздушен рейс. След всяко свое излитане пристигали до нея радиограми с нежни слова и призови: да го чакала с мисълта, че и тя става част от небето му, да бъдела добра стопанка на дома му, а той ще я обсипе със светлина, когато се завърне... Четяла и препрочитала думите му и се питала готова ли е за тази роля. И още тогава тръпнела от съмнение, че може да не донесе на Тонио „нещо добро“. След всяко събуждане в онези техни утрини го питала: **„Тонио, сигурен ли си, че искаш жена за цял живот?“**. На което той отвръщал: **„Консуело, искам те за вечността“**.

Къде отиде любовта му? — питала се често тя. Темпераментната салвадорка драматизирала отношенията им, особено подробностите от интимния им живот. И го ревнувала до самозабрава. Имало защо. След триумфа му с „Нощен полет“ вече го ухаждали настървено десетки млади красавици. **„Това беше ад... — ще напише в спомените си Консуело. — Ние живеехме като на витрина.“** Тя не можела да свикне с бохемския му живот, особено в периода, когато Антоан сътрудничел на „Вечерен Париж“. „Той забравя, че е женен!“ — крещяла тя и предизвиквала семейни скандали.

За снижения му интерес към нея (като жена) тя никога не търсела причина в себе си. В моменти на самозабрава от дива ревност обявявала публично, че Антоан е импотентен. Без да отчита, че по този начин срива основите на техния интимен свят. В „тихите дни“ Консуело показвала уважение към неговия разностранен талант, към мъжката му професия, но в бурните излагала на показ подробности от съвместния им живот, които във всички случаи трябва да са недосегаеми за останалите. Така в любовната игра, ако я сравним с шаха, Консуело загубила „качество“.

Когато един губи, друг печели, според закона за житейския баланс. В ролята на печеливш се оказала една висока, стройна, привлекателна, но и умна дама, която повечето биографи на Екзюпери ще отбелязват с буквени инициали — при един тя е мадам В., при друг — мадам Н., при Консуело — мадам Е., а всъщност е мадам Хелен дьо Вог, съпругата на морския офицер граф Жан дьо Вог. Защо тази тайнственост? За да се опази от клюки, въпросната дама след гибелта на Екзюпери предоставяла любопитни, често пъти и неизвестни, данни от живота му (нали именно тя наследила синята чанта с последните му ръкописи, писма и други документи) срещу уговорката името ѝ да бъде запазено в тайна. Пред изследователите тя винаги е твърдяла, че отношенията ѝ с великия писател са били само делови. Има обаче достатъчно документални свидетелства, които доказват, че истината е по-друга.

С Хелен, която той насетне ще нарича свойски Нели, Антоан се запознал на сбирка в салона на Ивон дьо Лестранж. Покорило го категоричното ѝ различие от съпругата му: тя говорела малко и само необходимото, маниерите ѝ били пестеливи и изискани, държанието ѝ респектирало и мъже, и жени; умеела да изслушва събеседника си, да го предразполага, както и да внушава доверие. Тя с нищо не му подсказвала, че знае за семейните му проблеми, но и винаги заобикаляла своите. Така предоставяла на чувствителната му душа спокойствие и свобода в отношенията им — отначало само приятелски, впоследствие интимни до всеотдайност.

Още малко светлина върху образа ѝ! Според френския журналист Албан Серизие Хелен е издънка от стар аристократичен род, известен с това, че жените му притежавали „уникална еротична привлекателност“. Били магьосници в любовта — можели да превърнат в истински мъж всеки „немъж“. Серизие първи публикувал и „откровението“ на Сент-Екзюпери до Хелен, което сериозно смуцава традиционните представи за Екзюпери. Ето какво той прочел във въпросното писмо до Хелен: **„Аз отдавна съм импотентен не само в живота, но и в литературата. И само твоите усилия ме правят мъж, макар и не за дълго. Да пиша мога само тогава, когато се усещам мъж. Моля те, остани в моя живот!...“**. (Неизбежна бе съпоставката ми на това писмо със скандалните публични обвинения на Консуело, че след самолетната катастрофа на

Екзюпери край Гватемала сити той вече бил импотентен, не за да го оневиня, колкото да видя картината на семейния им живот по-релефно и по-вярно.)

Потиснат от депресиращата истерия на своята ревнива съпруга, Антоан започнал често да търси утеха в компаниите на „свободните интелектуалки“. По правило винаги отивал без жена си. (Веднъж я завел и тя се разплакала от онова, което ѝ се случило.) Там Екзюпери разпускал, както биха се изразили днешните младежи. Освобождавал се от натрупаното напрежение по време на семейните скандали, на полетите и на творческата си работа. Срещата му с Нели дьо Вог в салона на братовчедката си Ивон обаче му предложила нещо по-интересно — комплексното обогатяване. Още след първия им разговор почувствал как непознатата магнетична сила го пленява и той не само че не желае да се освободи от властта ѝ, но с радост се оставя да бъде покорен. Освен с обаянието си на жена, Дьо Вог му въздействала и с широтата на възприятията си. В повечето случаи разговора водел той, а тя добавяла в паузите по няколко думи, които винаги били на място, та обогатявали мислите му и възбуждали интереса му към събеседничката. Думите ѝ наподобявали мелизмите (украшенията) в музиката. На фона на нестихващото бърбрене (и то с акцент) на съпругата му малкото думи, произнасяни на превъзходен френски от Хелен дьо Вог, звучали като соната от Бетовен.

Съвсем друго чувствал Екзюпери по време на полет. Сред небесната пустош му дожелявало за неговата малка женичка. Тя устремно навлиerala в мислите му, за да ги преподреди. Като тяхна законна господарка. Там, сред облаците, тя му наподобявала звезда, която очертавала със светлината си верния път. И той говорел с доверителен шепот на звездата: Консуело, бъди цялата разцъфнала за моето завръщане!... Нежна моя, пази чистотата на дома... И още: **„Направи от любовта ми дреха, в която да се загърна!“**. Там, в самотата си, той можел да си спомни почти със сърдечна болка часовете на истинско щастие с „това почти дете“, на което неведнъж е казал: **„Ти си моята свобода, ти си земята, където искам да прекарам целия си живот“**.

Долу, на земята обаче няма звезди, тук са хората с неизменните техни лъжи и игри. Вярно, тук, а не в небето, растат розите. Но розите по правило имат бодли... Неговата малка роза също. Та нали Консуело

буквално е избягала от къщата им в Тагле и заминала за Париж, за да се омъжи за Люсиен, с когото имала уговорка, равносилна на годеж. Но непреодолимата власт на чувството към Тонио я накарало да изостави прегръдката на другия. Едва чула думите на летеца — „Консуело, скъпа, тръгвам със следващия кораб, за да дойда при теб...“ — и праща другия в забвение. Любовта може всичко.

В Париж видяла Тонио с две жени в колата, а той ѝ отвърнал разсеяно: А, да, това бяха секретарки от NRF, които ме почерпиха едно порто... Била сигурна, че почерпката е имала продължение, защото го пишело на лицето му, но преглътнала болката. Творецът се нуждае от малко свобода, си казала за успокоение. А сетне добавила: И трябва да съм глупава, за да смятам, че имам своята част от творчеството му, която оправдава всички жертви! „Каква заблуда! — пише тя в мемоарите си. — Всъщност няма нищо по-лично за един артист от неговото творение; дори и да му дарявате младостта си, парите си, любовта си, смелостта си, нищо не ви принадлежи.“ И прозорливо продължава: „Детинщина е да се каже: О, аз помогнах на съпруга си. Защото никога не се знае дали не е тъкмо обратното. Може би с друга жена същият този писател би бил по-продуктивен и по-добър“.

В бистрите си дни тя е стигала до пределна прозорливост. Именно тези техни щастливи дни са подхранвали чувствата ѝ към Тонио, те са бивали почвата, в която тя е отглеждала като нежно растение любовта си.

И нали любовта между двама цъфти, когато те са заедно, Консуело често си спомняла преживяното в Мароко. То било простичко и ясно, макар и сурово. Дори тревогите ѝ, свързани с възпаления ѝ апендикс, с появилата се астма, по-късно с раната на крака и опасенията, че разрастването на инфекцията може да доведе до ампутацията му, дори това за нея било за предпочитане пред Париж. Вярно, полетите на нейния Тонио с онези „трески“ са ѝ изглеждали винаги опасни. Тревожни били дългите очаквания, въпреки уверенията на радиста от центъра, че с Антоан дьо Сент-Екзюпери всичко е наред — забавил се бил, защото изпълнявал допълнителен полет от Казабланка до Порт Етиен, после нямало кой да го смени, както се очаквало, и се наложило да поеме и „таксито“ до Буенос Айрес. Консуело, освен в квартирата им в Тулуза, прекарвала немалко часове на летището в очакване на своя съпруг. А когато вече била в

прегръдката му, ще каже: „**Все пак тук по-малко ме е страх за теб, отколкото в Париж...**“. Но той предложил контрапункт: „**Да, тук животът е опростен. За мисълта ми няма никакъв декор, чувствам се подивял... Сякаш ставам друг човек, сякаш влизам в чужда кожа...**“. И сменил темата с разказ за пазара на робини. Онова, което чула, я издигнало до степен на равностойна съпруга, внушило ѝ, че страховете ѝ са напразни — и тук, и в Париж тя трябва да е господарка на чувствата си...

Каква господарка на чувствата си можела да е, когато мадам Е., т.е. Хелен дьо Вог, вече не криела своята нежна власт над Антоан? Един ден Консуело намерила няколко нейни писма и пощуряла от ревност. А той се разгневил: защо жена му си позволила да пипа нещата му! После ѝ признал истината:

„Обичам те от дъното на душата си, обичам те като моя сестра, като моя дъщеря, като родината си, но не мога да се откъсна от нея. Тя за мене е като някакъв опиум. Унищожавя ме, причинява ми болка, разделя ни, но не мога да я напусна.“

Ето защо той така често отсъства — помислила си Консуело и се опитала да приглуши страданието си. Отишла да спи в друга стая на големия апартамент, който били наели след удостоверяването на Антоан с наградата „Фемина“, но и там усещала „нейното присъствие“. Какъв сън е можел да я споходи след неговото признание? Заявила му, че ще си замине в Сан Салвадор. (В подобни случаи се отива при родната майка.) И Антоан подхванал молба да не го оставя, да не заминава, да му даде само някакви си шест месеца време... Нервна криза я свалила на легло и докато се възстановявала, един ден Антоан пристигнал при нея „като провинил се ученик. «Дойдох си — ѝ казал. — Не мога повече да живея въвн от нашия дом.»

Така изглеждал случаят, отразен в нейната болка. Правдив е, защото го е разказала далеч след гибелта на Екзюпери, та мотивите ѝ за защита са били отдавна мъртви. И друго — тя не скрила, че е отвърщала на изневерите му с изневери — не само за да спаси брака им, а и да възстанови душевното си равновесие. Вечерите ѝ с поета

Андре, а по-късно и месеците, прекарани с младия архитект Бернар Зерфюс в Опед, както и явните ѝ срещи със съседа Дени дьо Ружмон в Ню Йорк, не са надхвърлили утешителното отмъщение и не са оставили никаква следа върху любовта ѝ към Екзюпери. Удивително е: след всеки удар, нанесен от поредната им раздяла, тя усещала нов прилив на обич към «немирното дете», както понякога го наричала. Въпреки че тежала три пъти по-малко от Тонио, чувствала се и като негова майка. И страдала от и за рожбата си. Неслучайно тя се втурнала като обезумяла за Гватемала сити, щом получила известие за катастрофата му. Пет денонощия без сън стояла до леглото му с молби до своя Бог да го запази жив. Нищо че «едното му око било залепнало на горната му устна, а веждите били на брадата му»... и едва дишал... А после, когато той се възстановил, преглътнала обидния му въпрос: «какво правиш тук, нали сме разделени».

Консуело го обичала така органично, че не можела да го изхвърли от своя живот дори и когато той я изоставял. Антоан осъзнавал силата на нейната привързаност към него и злоупотребявал. Особено по време на войната, когато вече не криел изневерите си.

В края на 1940 година в Ню Йорк Антоан срещнал една своя «позната» от модерните парижки салони — княгиня Палей Наталия Павловна. Това била дъщерята на Великия руски княз Павел Александрович Романов и Олга Валериановна Пистолкорс. Издънката от руския царски двор живеела като изгнаничка във Франция. Била очарователната млада дама, която в началото на тридесетте години на ХХ век направлявала модата на Париж. Тогава все още била съпруга на знаменития френски моделиер Люсиен Льолонг, имала блестящ салон в столицата на света и върволица от поклонници. Но я поканили да се снима във филм, после в следващ... и се озовала в Холивуд. Като актриса не показала широко амплоа, нито необикновено дарование — показала най-вече себе си... И я забелязал един нашумял американски режисьор и театрален продуцент по онова време — Джон Уилсън. Атакувал я с цел брак и я покорил. Натали мечтаела за главни театрални роли, но Джон намирал поводи да отлага появяването ѝ на сцената. Получавала роли, но в киното. Било по-доходоносно, смятал Джон, който вече забелязвал нейната благосклонност и към други известни мъже, та започнал да дави болката си с уиски.

В края на същата тази 1940 година, когато Франция била окупирана от Хитлерова Германия, емигрантът Сент-Екзюпери, изпаднал в душевна криза заради пораженията на френската армия и раздорите сред френския политически елит, потърсил начини да се свърже с влиятелни държавни личности на САЩ, за да им внуши колко е важно, съдбоносно важно, велика Америка да се включи във войната срещу Хитлер. Как да стори това, когато бедният му английски броял десетина думи, произнасяни неразбираемо? Попаднал на княгиня Натали Палей, бляскавата модна звезда и популярна вече киноактриса, която, освен че плавала в каймака на артистичния свят, владеела отлично езика им и не на последно място — имала желанието да помага.

Не можел да повярва, че тази толкова красива дама била така достъпна. Та по нея въздишали знаменитости от най-висок ранг! Както и разглезени и извратени артистични милионери. Сближили се, защото княгиня Палей с руската си чувствителност бързо проникнала в изградената от дълбоки лабиринти душа на Екзюпери, за когото отдавна се разказвали легенди, сътворени главно от невероятни въздушни преживелици с щастлив край. По време на всяка тяхна среща Натали усещала присъствието на необикновения човек, на небесния пратеник, на когото тук, на Земята, е трудно. И улеснявала крачките му. Той споделил и мъките си в своя злополучен брак, не скрил, че търси утеха при нея най-вече от своята съпруга с име **Консуело**, което — по ирония на съдбата — означавало **утешение**.

Натали приела ролята и на утешителка. Особено сполучливо я играла през 1942 година, когато в Ню Йорк пристигнала Консуело и започнала да пълни ежедневието му с многообразните си прояви на ревност, както и с уменията си да нажежава атмосферата около себе си. Подгонен от поредния ѝ скандал, Екзюпери звънял по телефона до мнозина от приятелите си, за да се разтовари, а като не успявал, отивал при Натали. Нещо подобно се случвало и с Консуело — тя пък будела своя приятел Салвадор Дали посред нощ — да му се жалва, та именитият художник имал основание да негодува така: «Тия, двамата, не са семейство, а заговор против съня ми».

При Натали Антоан намирал тишина и готовност да бъде разбран. Дори и когато той самият себе си не разбирал. Тя особено ценяла онова, което ѝ разказвал. Слушала го с внимание, което

граничело с благоговение, защото съзнавала, че ѝ говори един рядък ум, надмогнал своите съвременници не само с дарби, но и с разбирането си за предназначението на човека в този свят. Тя слушала разсъжденията му с желанието да му помогне да намери отговора на всеки от нравствените въпроси, превърнали се и в поводи за кардинални неразбирателства със съпругата и приятелите. На ласките ѝ той отвръщал с желание да извисява ума ѝ. Дали е успял, личи по онова, което тя ще напише по-късно за него: **“Ние можехме с часове да бъдем в леглото, да прием шампанско и да си говорим. Той така интересно разказваше за своите полети, та ми се струваше, че и аз летях. Ах, тези „полети“ с Тони не бяха с нищо по-долу от секса с най-жадувания мъж!”**. От своя страна Екзюпери ще предаде своето душевно състояние от онези вечери в писмо до нея така: **„... само ти си в състояние да разсееш моята меланхолия“**.

И тъй като Екзюпери (особено в онова време на психическа и интелектуална криза) сменял желанията (и оценките) си според нуждите на момента, един ден той ще ѝ прати писмо, в което ще заяви, че я обича. При това, ще ѝ обясни, че думата „обичам“ употребявал за трети път. За дълбочина на чувствата му към Натали е трудно да се говори, защото много скоро там, в Ню Йорк, той срещнал друга утешителка в лицето на младата Силвия Хамилтън Райнхард, но че е харесвал присъствието на княгинята е повече от вярно. На нея той е посветил характеристиката: **„Тя излъчва млечно-медена светлина, а когато съблича палтото си — това е чудо, сравнимо единствено с разсъмването“**.

И все пак отивал при Натали, след като вече е провел поредния телефонен разговор със своята най-близка приятелка Хелен дьо Вог, след като е съпреживял всичко чуто от нея. Приятелката му сновяла ту в Швейцария, ту в Англия, ту се връщала във Франция, но не забравяла да му позвъни. И улучвала моментите на неговите най-дълбоки терзания. Според разкрития на секретни документи мадам Дьо Вог е служела на няколко разузнавания от двете страни на фронта, при това била и съпруга на висш офицер, та не разполагала със свободно време, което да посвети изцяло на своя Антоан, но с радост използвала всяка възможност да го чуе и види. (Навярно го е обичала силно и всеотдайно, щом в онази сложна военна обстановка намерила начин по-късно да отиде в Алжир, където Антоан вече изживявал най-

големите си разочарования и забраната да лети, за да го утеши и да чуе от устата му как звучи новият текст от неговата „Цитадела“. Как да не посрещнеш такава жена с рози!) Може да се приеме, че любовта му към Нели дьо Вог е била водещото чувство в неговия емоционален свят, защото в онзи, оказал се късен период от живота му законната му съпруга вече е била за него „нетърпимата жена“.

И в Ню Йорк той бягал от нея, както в Париж. Наемал за себе си друга стая, дори друг хотел. За кръга от познати и приятели тяхното семейство било фиктивно. Приятелите му не разбирали поради каква причина Антоан е повикал в САЩ жената, която му създавала само безпокойства. Никой от тях не знаел какво крепи този разбит отвсякъде брак.

Какво ли? Чувството му за дълг, навикът и една подробност — Консуело му приличала на дете. Дете, за което той трябвало да се грижи.

Тонио навярно е съзнавал, че за тяхно истинско дете е късно. Ето една от причините за дълбоката му тъга. Как само е жадувал да има своя малка рожба личи от написаното в „Земя на хората“:

„Между мъжа и жената детето бе успяло да си направи малко място и спеше, но се обърна в съня си и под светлината на нощната лампа видях лицето му. Ах, какво чудесно лице! Тая двойка беше родила нещо като златен плод. Тия дрипи бяха родили това сполучливо съчетание на прелест и изящество. Наведох се над това гладко чело, над тия сладки устни и си казах: ето едно лице на музикант, ето го Моцарт като дете, ето едно хубаво обещание на живота.“

От тук насетне авторът на брилянтните есета, каквито жанрово са всичките му книги за възрастни, се е подготвял за своята неповторима приказна повест „Малкият принц“. Когато реално е липсвало детето, трябвало е да го има като рожба на въображението му.

Идеята за нещо подобно се появила в съзнанието му още в първия период на войната. В Орконт, където сравнително най-дълго се е задържало неговото поделение, той квартирувал в семейство, в което

расло малко момиченце на име Сесил. В свободните от полети часове Антоан го вземал в коленете си, галел къдриците му и му разказвал небивалици, на които детето весело се смеело. После грабвал молива и рисувал върху белия лист момиченце, което преследва летящи пеперуди. Хазяйката го питала какво значи тази рисунка и той отвърщал, че това е негова мисъл, която му била скъпа.

Няколко години по-късно тази скъпа на сърцето му мисъл се избистрила пак така сред рисунки на пеперуди, но този път и на... момченце. Присъствието (а и вдъхновението) пак било женско. Девойката, в която Антоан се влюбил, се казвала Силвия Хамилтън Райнхард — млада и красива американка, която съчинявала тайно стихове и търсела компаниите на артистичните натури. Заобичала Сент-Екзюпери още от часа на запознанството им, въпреки че тогава и двамата трудно разбирали какво си казват — той не знаел английски, тя добър френски. Ала езиковата бариера никога не е била пречка за влюбените. Любовта, знаем, има твърде широк и разнообразен обхват от средства за общуване — погледи, мимики, ласки... За измъчения от нестихваща реч Сент-Екзюпери накъсаните фрази на младата Силвия били целебен лек. Тя нямала изящната външност на Натали Палей, но притежавала необикновено излъчване и неподражаема усмивка. Усмивка, която „разказвала приказки“. Княгиня Палей доловила искрата, която вече прескачала между четиридесет и две годишния французин и двадесет и пет годишната американка и решила насетне да бъде само приятелката. Е, не било прилично Тони да търси преводаческите ѝ услуги за предстоящите му интимни фрази и тя му го казала.

Истината има друго лице: междуременно Натали Палей се влюбила в Ерих Мария Ремарк и постепенно се превърнала в негова сянка. (Животът винаги успява да разреши проблемите на любовта.) И така Антоан започнал да навестява своето ново утешение все по-често и по-често. Смятал, че така ще овладее и английския. В действителност овладял само езика на любовта. И колкото и беден да бил любовният им речник, стигал за спокойно общуване. Нещо повече, Силвия показала наличие на литературен усет и Сент-Екзюпери започнал да я ползва и като консултант — четял ѝ написаното от него, отначало в присъствието на преводача си Луис Галантиер, а после и без него. Имало случаи, в които Антоан ѝ четял (на френски,

естествено) и тя примирала от удоволствието, че долавя какво разказва любимият ѝ.

Но и със Силвия не всички дни били безоблачни. Още в началото на връзката им той ще ѝ напише: **„Аз съм ти предан по-силно, отколкото си мислиш. Това е трудно за разбиране поради характера на любовта ми. В любовта аз не говоря, в любовта аз мълча. Любовта ме смуцава. Аз често изчезвам, защото съм противоречив“.**

А когато „пропадал“ за седмица и повече, при новата им среща тя с тревога го питала къде е бил. **„Има ли значение?“** — засягал се Тонио. **„Да, има** — казвала с усмивка тя. **— Когато идваш, сърцето ми танцува.“**

Продължили да се срещат, независимо от недоволството на Консуело.

„Но тя е твърде млада, за да те разбира!“ — удивила се веднъж съпругата му. — При това си говорите на различни езици!“ „Да... говорим на различни езици, но вървим в една посока“ — отвърнал тогава Антоан.

Консуело нямала избор — все пак благодарение на добрината му тя е в Ню Йорк, все пак тук има възможност да рисува и вае, все пак не гладува в покорената от нацистите Франция... Но тукашната свобода, особено практикуваната от Антоан свобода ѝ идвала в повече. Как не, когато той продължил да си живее в отделна стая. И в тази стая често влизали различни млади дами. А подир час от стаята се чувал влудяващ я смях... Консуело имала повод да се запита защо е повикана да дойде? Само за да бъде измъкната от „бърлогата на звяра“ ли? Та тя се е чувствала нещастна каторжничка в окупирана страна, но щастлива и желана любима в прегръдките на своя мил и влюбен архитект Бернар Зерфюс, на когото била обещала брак, щом се разведе с Тонио!... Но редовете, с които я повикал съпругът ѝ, се оказали достатъчни тя да изостави всичко и да тръгне за САЩ! За да завари своя Тонио в чуждо женско обкръжение неприветлив, мрачен, отнесен повече от нея самата.

Осигурил си „неприкосновеност“ по всяко време, Антоан можел да посещава Силвия, да ѝ чете нови страници от свое произведение, да пие кафе в леглото ѝ, да я люби. С Консуело обядвал понякога в кафене „Арнолд“, което посещавали повечето френски изгнаници, но и в тези

случаи все бързал за следващата среща. Силвия е името, което вълнувало мъжкото му съзнание. А и не само мъжкото... Според биографката на Екзюпери Стейси Шиф той започнал да пише знаменитата си приказна повест „Малкият принц“ в приемната стая на младата Хамилтън. С нея обсъждал отделни глави, а и идеята да вмъкне образа на Лисицата била нейна. Нали за твореца една дума понякога е достатъчна за ключ? А душата му в онези вечери била напълно отключена. Особено за мис Хамилтън. При отсъствието на Хелен дьо Вог неговото ярко вдъхновение в този период от живота му е била Силвия. Разбира се, Сент-Екзюпери е обсъждал творческите си планове и в компанията на своите американски издатели Хичкок и Рейнал и техните жени, с които се е познавал от години. Мадам Елизабет Рейнал няколко месеца редактирала „Малкият принц“ в ръкопис, а преди това приятелите му Елена и Пиер Лазарев вече били обсъждали рисунките, които той нахвърлил върху салфетки в кафене „Арнолд“. Момченцето-мисъл е оживявало в разговорите им, „материализирало се“ е в авторското му въображение. Интимното въздействие върху творческата му работа обаче се пада главно на две жени: на Силвия Хамилтън и на Консуело дьо Сент-Екзюпери. Да, в „периодите на примирие“, особено в „Бевин хаус“ (къщата в Норт Порт, която двамата съпрузи наели през лятото на 1943 година), Антоан е работил най-плодотворно. Но и по това време срещите му със Силвия не прекъсвали. И не само със Силвия... Той често оживявал компанията на Анабела — съпругата на актьора Тирон Пауер, на художничката Хеда Стърни, на Нада дьо Браганс, на една очарователна учителка по английски, която лично Консуело му била избрала... да му преподава английски, разбира се. Всички те знаели какво той пише. И не само какво пише, ако се съди от техните изявления. (Живот като на екран.) Но Консуело ще вмъкне в своите мемоари акцента: **„Това бяха последни мигове на щастие“**.

Може да ѝ се вярва напълно, тъй като тя вече е била влязла в ролята на тукашната му майка и сестра. Тя отдавна е знаела, че той „заминавал при другата, без да остави нищо от себе си. И се завръщал напълно и изцяло, без да забрави нито частица от себе си другаде“. И вече се радвала на часовете, които той ѝ дарявал.

С умиление разказва как в „къщата на Малкия принц“ им гостували Жан Габен, Марлен Дитрих, Макс Ернст, Грета Гарбо... и

тъй като хладилникът им не можел да побере бутилките с шампанско, заровили ги в снега, а докато си приказвали, нов сняг покрил следите и после ги търсили дълго из белия двор със смях и закачки.

В „Бевин хаус“ често идвал и Андре Морао с жена си. Морао пък запомнил онази приятна вечер, която Сент-Екзюпери неочаквано „съкратил“, тъй като трябвало да пише. По някое време, след полунощ било, се разнесли викове „Консуело, Консуело“... Андре се сепнал разтревожен и рипнал от леглото с очакването да види къщата в пламъци. Каква била изненадата му, когато разбрал, че огладнелият Антоан „приканвал“ съпругата си да му опържи яйца.

В тази къща у Сент-Екзюпери назряло решението да замине с американски части в Северна Африка и се сражава за освобождението на родината си. Консуело участвала в подготовката на „своя войник“ като истинска майка. И той я молил със сълзи в очите да не плаче, защото „неизвестността е хубава, когато предстои да бъде открита“. Подготвил и раздялата си с кучето: пускал му сапунени балони, за да ги пука и така да го запомни, та когато се върне, ако то го е забравило, да го познае по балоните. Ободрявал Консуело съвсем в своя стил: „Трябва да стрелят по мен, да се почувствам окъпан, да се почувствам чист в тази смешна война“.

Не забравил да се прости и със Силвия. И си измисля Консуело, когато пише: „Знам, че се срещна с една жена преди заминаването си и ѝ каза, че няма да я целунеш, защото искаш да носиш върху устните си до края на войната допира на устните на жена си, нейната последна целувка“. Целунал я е и още как! Но от тази последна целувка разказ не става.

Той вече е завършил „Малкият принц“, в ръцете си държал сигнален екземпляр дори и утешавал своята (смалила се съвсем) съпруга с обещанието да напише за нея продължение на приказката, в което тя ще е принцесата на мечтите, а не розата с бодли. Ще ѝ прошепне: „Женичке моя, след завръщането ми ще бъдем само двамата заедно с нашите сърдечни приятели“. И ще добави: „Не бъди ревнива към тази банда от гълъбици, които тук, в изгнание, гукаха на френски с мен... Не ги тормози. Любовта без корени е шумна, досадна, аз заминавам, край, когато ще бъда далеч, ще има други лица, други приятели и дори други гълъбици, нали знаеш. Но това е различно. **Моят дом е в твоето сърце и аз съм в него завинаги.**“

Това е част от разговора им през нощта преди заминаването му с подводницата за Северна Африка. А ето и последните му думи: „**Направи ми палто от своята любов, Консуело, миличка моя, така куршумите няма да ме застигнат**“.

Две цели години след гибелта на Антоан дьо Сент-Екзюпери в онзи последен юлски ден на 1944 година Консуело не се върнала във Франция, живяла в Щатите „затворен живот“, по думите на френския историк Ален Виркондъоле — авторът на книга за нея, изхранвала се от проекти на декори и макети на витрини за магазини, а през останалото време ваела от глина лицето на Тонио и описвала скъпи за сърцето ѝ преживелици с него. Рисувала го по памет с молив, въглен и акварели и сънувала, че е отново в имението „Ла Фьойоре“, край Париж, където е живяла в навечерието на войната без своя Антоан, но с очакване той да я посети. Сънувала го, че идва с букет цветя, но се оказвало, че розите били за нейната прислужничка, младата и красива руския Вера... Не тъгувала, че за нея вече никой не си спомнял, дори в контекста на разказите за Екзюпери, не се съпротивлявала срещу митологизирането на образа му, искало ѝ се да приеме идеализирания Антоан, защото сега, когато го нямало завинаги, сърцето ѝ още по-силно го обичало.

След като се завърнала във Франция, тя обитавала Париж и Грас, доживявала дните си тихо и незабележимо. Самоутвърждавала се като скулпторка, но не успяла да покори столицата на европейското изкуство, понякога я търсели да изнесе сказка за своя съпруг в качеството си на негова вдовица и тя се отзовавала на поканите с желание, защото в разказите си събуждала незабравимите дни със своя знаменит мъж. Събирала всичко, което е записала с диктофона за него и го прехвърляла на хартия, но не се решавала да го издаде в книга. Та той отдавна е оцветен като герой — как тя да нанася поправки. (И нали тя била само неговата сянка.) Издаде книгата много по-късно — да не се изгуби нейната гледна точка...

Силвия Райнхард запазила писмата и бележките му като реликви. Препрочитала с болка последното, в което той обявил края на интимния им свят и не вярвала, че Антоан е намерил желание да вкорави своето нежно и любещо я сърце, за да закове редовете, изпратени ѝ от Алжир през 1944 година: „Сега съм щастлив, че мога

уверено да кажа — честен съм по душа и по тяло — и се подписвам с кръвта си“.

Научила за неговото изчезване, **Натали Палей**, запалила свещ и си обещала никога да не забрави своя приятел. (По онова време тя била в Швейцария в компанията на Ерих Мария Ремарк, но не скрила от него повода за своята тъга.) Ще помни онова, което той е написал лично за нея със съзнанието, че то съдържа думи на скъп човек. Нищо повече — в сърцето ѝ по-значим бил следващият.

Хелен дьо Вог изпълнила заръката на своя любим да съхрани куфарчето с последните му ръкописи и написала прекрасна книга за него, излязла под псевдонима Пиер Шеврие още през 1946 година. Ще пази паметта му неопетнена — винаги ще пояснява, че отношенията им са били само делови. (Делови могат да бъдат и любовните отношения.) Тя отдавна била станала близка с майка Мери и двете насетне ще се срещат често, но непременно на две дати — 29 юни и 31 юли.

Колкото до първата му любов — **Луиза Левен дьо Вилморин**, тя си спомняла само отделни строфи от неговите „смешни“ младежки сонети, но ги рецитирала наум единствено когато някакъв повод връщал в спомените ѝ младостта. Глупавата младост — срам за мъдрата жена...

Е, коя в този букет от прекрасни жени е розата за таткото на Малкия принц?

Коя друга, освен оцелялата сред пустинния зной и северния студ на чувствата, онази, която го е обичала до края на дните си, настъпил през 1979 година. Консуело е, разбира се. Та нали единствено тя се е завръщала при него подир всяка тяхна раздяла с още по-голяма привързаност. Нали тя е повтаряла в щастлив унес думите на писмата, в които ѝ обещавал (за кой ли път), че никога повече няма да се разделят. Наричали са я с насмешка „малкият салвадорски вулкан“, „нестихващият земетръс“, „подвижната латерна“, „стоте думи в секунда“, „ваятелката на блянове“, „сеячката на лудост“... — това са живи следи по лицето на времето, защо след гибелта на Сент-Екзюпери бързат да я забравят? Сякаш не я е имало. Та нали „Малкият принц“ отдавна е покорил света и много поколения четящи хора са наясно, че няма рози без бодли. Въпреки обещанието на автора, че за нея ще напише продължение, в което... знаем какво, но също знаем, че

то се е оказало неосъществимо. Таткото на Малкия принц отлетял при своя „син“ почти като в приказката и направил малката си женичка за трети път вдовица. И вдовицата се завърнала от САЩ не в Салвадор при своята майка, а във Франция — родината му, за да държи паметта за него будна.

Дори когато е най-нежната, най-уязвимата, такава роза не увяхва.

* * *

Антон Екзюпери преди полет

Луиза дьо Вилморин

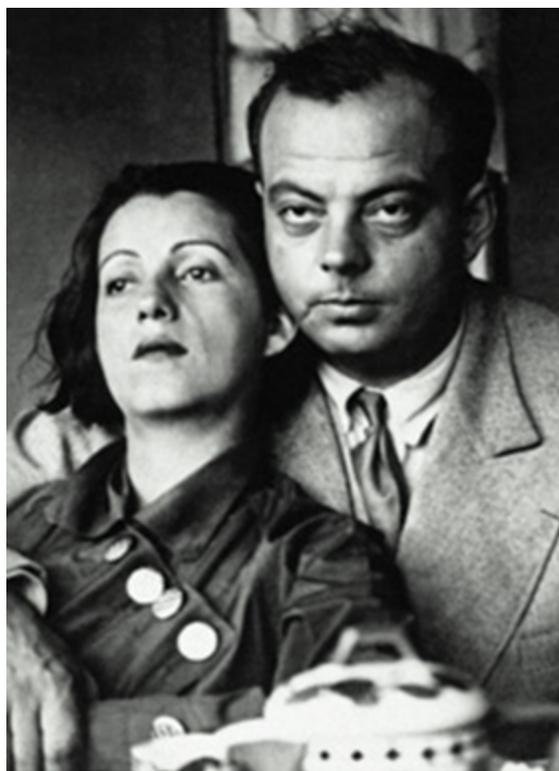
Княгиня Натали Палей

Любимата му американка Силви Райнхард

Екзюпери с Хелен дьо Вог

Екзюпери със съпругата си Консуело

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.